

ИЗВЈЕШТАЈ РЕЦЕНЗЕНТА ЗА СТУДИЈСКИ ПРОГРАМ

Подаци о високошколској установи	
Назив, адреса и е-mail адреса институције	Универзитет у Источном Сарајеву, Вука Караџића бр. 30, Источно Ново Сарајево, Источно Сарајево univerzitet@ues.rs.ba
Интернет адреса	www.ues.rs.ba
Назив, број и датум акта о оснивању	<p>- Одлука о издвајању високошколских установа из Универзитета у Сарајеву број: 02-1188/92 од 14.9.1992. године Dozvole</p> <p>- Одлуке о издвајању високошколских установа из Универзитета у Сарајеву (02-1188/92 од 14.9.1992, Универзитета у Мостару 02-1187/92 од 14.9.1992. и Универзитета у Тузли 02-1186/92 од 14.9.1992)</p> <p>- Одлука о организовању универзитета у Републици Српској број: 02-1512/93 од 29.12.1993. године (овом Одлуком стављена је ван снаге Одлука о издвајању високошколских установа из Универзитета у Сарајеву број: 02-1188/92 од 14.9.1992. године) Dozvole</p>
Пореско-идентификациони број (ПИБ)	ПИБ 400592530000 ЈИБ 4400592530000
Матични број додијељен од Републичког завода за статистику	01029606
Име, презиме и адреса (назив и сједиште) оснивача	Република Српска (односно Народна скупштина Републике Српске у име Републике Српске), Вука Караџића бр. 2, 78000 Бања Лука
Број и датум одлуке о именовању лица овлашћеног за заступање	Одлука Сената Универзитета о избору вршиоца дужности ректора Универзитета број: 01-С-319-XXXV/17 од 2.10.2017. године
Број и датум дозволе за рад високошколске установе	Дозвола за рад број: 07.023-3899/09 од 22.6. 2009. Године Dozvole
Број и датум дозволе за рад ван сједишта	<p>- Дозвола за рад ван седишта за извођење студијских програма на првом циклусу студија за Право и Пољопривреду – за рад у Бијељини број: 07.023/612-216-4/10 од 1.10.2010. године C:\Users\adm3\Desktop\UnilS\Сања Савић\Дозвола за рад Бијељина.jpeg.jpeg C:\Users\adm3\Desktop\UnilS\Izvestaji recenzenata\Дозвола за рад Бијељина.jpeg.jpeg Dozvole</p> <p>- Дозвола за рад ван седишта Правног факултета Пале – за рад у Сребреници (студијски програм Право) број:</p>

			07.023/612-555-2/10 од 9.11.2010. године C:\Users\adm3\Desktop\UnilS\Izvestaji\recenzenata\Дозвола за рад Сребреница.jpeg Dozvole - Дозвола за рад ван седишта Пољопривредног факултета Источно Сарајево – за рад у Власеници (студијски програм Шумарство) број: 07.023/612-356-2/10 од 12. 10.2010. године - Дозвола за рад ван седишта Пољопривредног факултета Источно Сарајево – за рад у Требињу (студијски програм Агромедитеранска производња) број: 07.023/612-5-2/13 од 21.10.2013. године - Решење о испуњености услова за рад Православног богословског факултета „Св. Василије Острошки“ у Фочи за рад ван седишта – за рад у Добоју број: 07.023/612-364-1/11 од 26.12.2011. године
Организационе јединице које се посјеђују и одговорна лица			Правни факултет, студијски програм Право Декан проф. др Радомир В. Лукић
Контакт особа (за посјету)			057/200-211
Број телефона			057/320-330; 057/340-464
Програми пријављени за евалуацију			
Назив студијског програма:	Ниво студија	Назив(и) излазних квалификација	
Право	Први циклус студија	Дипломирани правник 240 ECTS	

ДОБРЕ СТРАНЕ:

Postoji usvojena procedura/postupak predlaganja i usvajanja studijskih programa zajedno sa usvojenim obrascima za nastavni plan i program na Senatu i javno objavljena na sajtu u dijelu osiguranje kvaliteta, osnovni dokumenti iz 2012. godine (<http://www.ues.rs.ba/wp-content/uploads/2017/10/uis-postupak-predlaganja-i-usvajanja-studijskih-programa.pdf>). Odnosi se na predlaganje, usvajanje strukture i sadržaja studijskog programa, usvajanje strukture i sadržaja nastavnog plana i programa, zahtjev i dozvolu za licenciranje studijskog programa i izmjene studijskog programa. Usklađena je sa tada važećim dokumentima i pravilima u Republici Srpskoj, odnosno Zakonom o visokom obrazovanju Republike Srpske - <http://www.ues.rs.ba/o-univerzitetu/akti-univerziteta/zakoni/>, kao i sa Statutom Univerziteta u Istočnom Sarajevu - <http://www.ues.rs.ba/o-univerzitetu/akti-univerziteta/statut/>. Naime, postupak za predlaganje i usvajanje studijskih programa se primjenjuje u radu Univerziteta i svih organizacionih jedinica u njegovom sastavu, kao i na Pravnom fakultetu.

Tim za razvoj studijskog programa Pravnog fakulteta izrađuje elaborat o opravdanosti izvođenja studijskog programa s nastavnim planom i programom. Naučno-nastavno vijeće Fakulteta utvrđuje prijedlog Elaborata o opravdanosti njegovog izvođenja s nastavnim planom i programom tog studijskog programa i šalje ga Senatu Univerziteta na usvajanje. Prilikom utvrđivanja nastavnog plana i programa studijskog programa Pravo koriste se uputstva dekana, razvojna predviđanja u naučnoj oblasti, strategija razvoja entiteta i BiH, nastavni planovi i programi visokoškolskih ustanova iz zemalja potpisnica Bolonjske deklaracije i drugih, mišljenja članova katedri, ekspertske ocjene stručnjaka i iskustva iz realnih procesa, zahtjevi nadležnih ministarstava, zahtjevi komora, strukovnih udruženja, i sl.

Univerzitet redovno, dva puta godišnje, a po jednom na kraju svakog semestra, provodi elektronskim putem (<http://anketa.unssa.rs.ba/>) vrednovanje kvaliteta studija od strane studenata u kojem je studentima omogućeno da slobodno i anonimno iznesu svoje mišljenje o studijskom programu, službama, svim predmetima koje su slušali u semestru koji ocjenjuju, kao i svim nastavnicima i suradnicima. Studentsko vrednovanje kvaliteta studija provodi se u skladu s [Pravilnikom o studentskom vrednovanju kvaliteta studija](#). Rezultati o studentskoj anketi se koriste u određenoj mjeri prilikom izbora u zvanje, ali i u korigiranju određenih segmenata vrednovanja za koje su utvrđene niske ocjene. Predmet su rasprave na vijećima organizacionih jedinica, na osnovu čega se poduzimaju određene mjere u pravcu unapređenja kvaliteta rada. Izveštaji o provedenim anketama javno se objavljuju na univerzitetskoj web stranici – <http://www.ues.rs.ba/osiguranje-kvaliteta/studentsko-vrednovanje-kvaliteta-studija/>

Posebno su uzeta u obzir iskustva tri visokoškolske ustanove čiji akreditirani studijski programi pokazuju veliku sličnost s ovim akreditiranim studijskim programom: Pravni fakultet Univerziteta u Beogradu, Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu, Pravni fakultet Univerziteta u Ljubljani. Referentni studijski programi su objavljeni na web stranici Fakulteta - <http://www.pravnifis.rs/o-fakultetu/pravni-fakultet>. Razlike između spomenutih studijskih programa i studijskog programa Pravo na Pravnom fakultetu uvjetovane su različitostima nacionalnih pravnih sistema i pravne tradicije na kojima oni počivaju.

Program prvog ciklusa studija Prava, ima svrhu osposobiti studente (buduće diplomirane pravnike) da se mogu efikasno uključiti u rad državnih organa, privrednih subjekata i ostalih udruženja, ustanova i drugih institucija u pravnom sistemu. Osnovni ciljevi studijskog programa Pravo, uključuju sljedeće: Sveobuhvatno opšte znanje koje obuhvata i druge domene humanosti, što je i osnovni preduslov za kvalitetno pravno donošenje odluka; Specijalno pravno znanje o svim osnovnim pitanjima pozitivnog prava; Kapacitet prijenosa teorijskog znanja u praksu i sposobnost rješavanja različitih slučajeva i izrade pravnih akata; Mogućnost primjene različitih metoda interpretacije za tumačenje pravnih tekstova; Primjena pravnog silogizma i argumentacije; Kapacitet efikasnog usmenog i pisanog istraživanja i komunikacije u vezi sa pravnim pitanjima; Kapacitet za vođenje osnovnih naučnih istraživanja i pronalaženje pravnih resursa; Ohrabrivanje društveno odgovornog razmišljanja i kritičkog odnosa prema društvenom razvoju; Promoviranje najviših etičkih standarda pravne struke; Inicijativa i nezavisnost u donošenju odluka.

Studijski program Pravo ima jasno definirane obrazovne ciljeve. Naime, temeljni ciljevi studijskog programa su da studentima omogući sticanje opštih i posebnih teorijskih i praktičnih znanja i vještina i osposobi

ih za samostalno obavljanje pravničkih poslova u organima državne uprave i lokalne samouprave, u javnim službama, privrednim društvima, organizacijama, udruženjima i drugim institucijama pravnog sistema, primjerenih zvanju pravnik. Obrazovni ciljevi studijskog programa Pravo sadržani su u Nastavnom planu i programu Fakulteta, kao i u samoevaluacionim izvještajima Fakulteta. Obrazovni ciljevi studijskog programa Pravo usklađeni su sa sličnima u okruženju i postoje dokazi o uporedivosti. Studijski program Pravo prvog ciklusa studija koncipiran je tako da bude usklađen sa dostignućima pravne nauke i struke, kao i sa iskustvima drugih pravnih fakulteta u okruženju i Evropi. Pravni fakultet Univerziteta u Istočnom Sarajevu vodio je računa o vlastitim iskustvima u izvođenju nastave, potrebama pravne struke i nauke u zemlji, kao i o iskustvima drugih visokoškolskih ustanova. Fakultet ima potpisane sporazume o suradnji s pravnim fakultetima iz Beograda, Niša, Kragujevca, Kosovske Mitrovice, Sasarija.

Studenti i sve zainteresirane strane su upoznati sa obrazovnim ciljevima studijskog programa prvenstveno na osnovu nastavnog plana i programa koji je javno dostupan na web stranici Fakulteta. Na Pravnom fakultetu se svake godine štampaju brošure namijenjene budućim studentima. Brošure sadrže opće informacije o studijskom programu, uslove za upis, trajanje studija, zvanje koje se stiče po završetku studija i sl. Odgovorni nastavnici i suradnici na početku semestra, na uvodnim predavanjima pismenim i usmenim putem predstavljaju plan izvođenja nastave sa jasno definiranim studentskim pravima i obavezama na konkretnom predmetu.

Sve četiri godine studija, odnosno svih osam semestra, nastava se provodi po nastavnom planu i programu zasnovanom na bolonjskim principima. Nastavni plan je definiran tako da uključuje obvezne i izborne predmete. Program osigurava sticanje osnovnih znanja u prvoj godini, koje se proširuje, dopunjuje i fokusira na pojedine discipline u višim godinama studija. Osim toga, studenti stiču znanja i iz disciplina kao što su sociologija, ekonomija i pravna istorija, čije poznavanje može predstavljati temelj pravnčkog obrazovanja i praktičnog postupanja.

Pravni fakultet Univerziteta u Istočnom Sarajevu, u skladu sa Pravilnikom za osiguranje kvaliteta – <http://www.ues.rs.ba/osiguranje-kvaliteta/propisi-i-dokumenti/>, Pravilnikom o samovrednovanju i ocjeni kvaliteta studija – <http://www.ues.rs.ba/osiguranje-kvaliteta/propisi-i-dokumenti/> i Pravilnikom o studentskom vrednovanju kvaliteta studija – <http://www.ues.rs.ba/osiguranje-kvaliteta/propisi-i-dokumenti/> redovno provodi procedure usmjerene na analizu kvaliteta studijskog programa. U skladu s rezultatom te analize, tj. izvještaja koji se periodično podnose Nastavno-naučnom vijeću, stiče se uvid u stanje u oblasti kvaliteta studijskog programa Pravo, pa se u skladu sa tim poduzimaju i odgovarajuće aktivnosti na njegovom unapređenju. Fakultet konstantno teži da studijski program Pravo prvog ciklusa studija prati suvremena dostignuća pravne nauke i struke, kao i pozitivna iskustva drugih pravnih fakulteta u okruženju i Evropi. Revizija studijskog programa je vršena u nekoliko navrata, s ciljem osuvremenjivanja studijskog programa i promjena u strukturi nastavnog plana (uvođenje novih pravnih disciplina, uvođenje jednosemestralnih predmeta, i dr.). Pravni fakultet Univerziteta u Istočnom Sarajevu je posljednju reviziju studijskog programa Pravo prvog ciklusa studija, izvršio 2014. godine.

Studenti imaju mogućnost uključenja u NIR i oni tu mogućnost koriste. Naučno-istraživački rad u kome studenti učestvuju odvija se u sljedećim oblicima: 1) objavljivanje stručnih i naučnih radova; 2) učešće na naučnim i stručnim skupovima; 3) učešće u naučno-istraživačkim projektima. Najrazvijeniji oblik učešća studenata u naučno-istraživačkom radu je objavljivanje studentskih radova u fakultetskim časopisima. Pravni fakultet ima dva časopisa: Godišnjak Pravnog fakulteta u Istočnom Sarajevu i elektronski Godišnjak studenata Pravnog fakulteta u Istočnom Sarajevu. U prvom časopisu objavljuju se radovi naročito uspješnih i istaknutih studenata, dok se u drugom časopisu objavljuju radovi studenata drugog ciklusa studija, ali u njemu mogu da objavljuju radove i studenti prvog ciklusa studija. U više navrata, radove su objavljivali i studenti prvog ciklusa studija. Osim toga, studenti imaju pristup EBSCO bazi akademskih časopisa, što znači da mogu pretraživati i čitati članke objavljene u nekoliko hiljada akademskih časopisa širom svijeta, uglavnom na engleskom jeziku.

Studentska praksa se odvija na sljedeći način. Pojedine advokatske kancelarije objavljuju pozive na sajtu Pravnog fakulteta za obavljanje studentske prakse. Studenti se na te pozive odazivaju i obavljaju praksu u advokatskim kancelarijama. Polaznici pravne klinike Pravda za dijete obavili su studentsku praksu u Centru za pružanje besplatne pravne pomoći, kancelariji u Istočnom Sarajevu. Oblik stručne prakse je i praktična nastava koja se ostvaruje u okviru nekih predmeta (Porodično pravo, Nasljedno pravo, Krivično procesno pravo, Kriminologija sa penologijom, Kriminalistika, Građansko procesno pravo). Ovaj vid prakse ogleda se u posjeti različitim ustanovama (centri za socijalni rad, sudovi, kazneno-popravne ustanove, matične kancelarije, katastar i dr.), gdje studenti imaju priliku da prate tok sudskih postupaka i uopšte rad tih ustanova. Osim toga, na časovima, studenti uče da sastavljaju podneske i isprave, a organiziraju se i simulacije pojedinih postupaka.

Pravni fakultet je omogućio svim studentima da od strane zaposlenih u biblioteci budu obučeni za sveobuhvatno pretraživanje pravne građe putem interneta, putem usluga koje pruža biblioteka Pravnog fakulteta. Pozitivno je što se organiziraju izvannastavne aktivnosti kao što su besjednička sekcija i debatni klub.

Takođe, 2016. godine je potpisan i Sporazum o poslovno-tehničkoj saradnji sa regulatornom agencijom za komunikacije. Sporazumom su predviđeni zajednički nastupi pri izradi studija izvodljivosti i analiza, zajedničko učešće u projektima, organizaciji naučnih i stručnih skupova, pružanje pomoći pri razvoju kadrova kroz različite vidove stipendiranja i stručnog usavršavanja itd. Sporazum je zaključen na period od četiri godine uz mogućnost produženja.

Pravni fakultet Univerziteta u Istočnom Sarajevu ima izrađenu i alumni bazu podataka – <http://www.pravnifis.rs/baza-diplomanata/oglasa-za-posao>. Pomenuta baza sadrži podatke o diplomiranim studentima, odnosno utvrđen je postupak za njihovu registraciju. Baza diplomanata sadrži i oglase za posao u Bosni i Hercegovini.

Pravni fakultet Univerziteta u Istočnom Sarajevu je počevši od akademske 2007/2008. godine započeo sa izvođenjem nastavnog procesa u skladu sa Bolonjskom deklaracijom na prvom ciklusu studija i važećom pravnom regulativom (Zakon o visokom obrazovanju Republike Srpske – <http://www.ues.rs.ba/o-univerzitetu/akti-univerziteta/zakoni/>, Pravila studiranja na prvom ciklusu studija – <http://www.ues.rs.ba/o-univerzitetu/akti-univerziteta/pravila/>, Statut Univerziteta u Istočnom Sarajevu – <http://www.ues.rs.ba/o-univerzitetu/akti-univerziteta/statut/>, i Statut Pravnog fakulteta Univerziteta u Istočnom Sarajevu – <http://www.pravnifis.rs/o-fakultetu/opsti-akti> . Studije prvog ciklusa traju četiri godine (osam semestara) i nose 240 ECTS bodova. Po završetku prvog ciklusa studija diplomirani studenti stiču akademsku titulu i stručno zvanje diplomirani pravnik – 240 ECTS. Nastavnim planom i programom Fakulteta definiran je raspored nastavnih predmeta po godinama studija, kao i broj ECTS bodova za sve predmete pojedinačno, u skladu sa gore pomenutom pravnom regulativom. Takođe, u silabusima nastavnih predmeta je, pored ostalog, definisan i broj ECTS bodova za svaki predmet – <http://www.pravnifis.rs/o-fakultetu/studijski-programi/silabusi-i-ciklus-studija>. Dakle, svaki nastavni predmet iskazuje se brojem ECTS bodova, a obim studija izražava se zbirom ECTS bodova.

Studijski program Pravo omogućuje sticanje općih i posebnih teorijskih i praktičnih znanja i vještina te omogućuje da se studenti osposobe da shvaćaju, pravilno tumače i primjenjuju pravo, kao i da kritički preispituju važeće pravne norme te predlažu donošenje primjerenijih. Također, studijski program ima za cilj da studenti steknu znanja iz domaćeg prava i drugih uporednih pravnih sistema, kako bi se u praksi kao pravnici mogli uključiti u procese stručne analize pravnih problema, te prilagoditi na nove nacionalne i međunarodne pravne norme, kao i imati sposobnost za samostalnu i kreativnu primjenu prava.

Statutom Pravnog fakulteta (čl. 14, st. 1.) - <http://www.pravnifis.rs/o-fakultetu/opsti-akti> je predviđeno da Nastavno-naučno vijeće pored nastavnika i saradnika koji su u radnom odnosu sa punim radnim vremenom na Univerzitetu, čine i predstavnici studenata u broju koji ne može biti manji od 15 % od ukupnog broja članova Vijeća. Izbor studenata koji će biti članovi Nastavno-naučnog vijeća vrši studentsko predstavničko tijelo. Dokumenti kojima se dokazuje primjena procedure za učešće studenata u kreiranju studijskih programa jesu zapisnici sa sjednica Nastavno-naučnog vijeća Pravnog fakulteta, gdje je vidljivo da su sjednici prisustvovali i studenti članovi Vijeća i samim tim učestvovali u predlaganju odgovarajućih studijskih programa Senatu, njihovim izmjenama, revizijama. Statutom Univerziteta - <http://www.ues.rs.ba/o-univerzitetu/akti-univerziteta/statut/> definirana je i uloga studenata u upravljanju visokoškolskom ustanovom i u sistemu osiguranja kvaliteta. Jedan predstavnik studenata je član organa upravljanja Univerzitetom, Upravnog odbora. Studenti su članovi i najvišeg akademskog tijela Senata u broju koji ne može biti manji od 15 % ukupnog broja članova Senata, s tim da u strukturi treba da budu zastupljeni redovni studenti sva tri ciklusa studija. Studenti su članovi i Komiteta za osiguranje kvaliteta. Studenti su članovi i različitih Komisija koje se formiraju na nivou Univerziteta i organizacionih jedinica, kao što su Komisija za izradu izvještaja o samovrednovanju i ocjeni kvaliteta na nivou Univerziteta, ista Komisija na nivou organizacione jedinice, kao i Komisije za sprovođenje studentske ankete. Studenti su članovi i Etičkog komiteta Univerziteta. Studenti se imenuju u disciplinske komisije organizacionih jedinica povodom pokretanja disciplinskih postupaka protiv studenata.

U skladu sa Pravilnikom o studentskom vrednovanju kvaliteta studija - <http://www.ues.rs.ba/wp-content/uploads/2017/10/pravilnik-o-studentskom-vrednovanju-kvaliteta-studija.pdf>, studenti su uključeni u kreiranje procesa učenja putem studentske elektronske ankete na osnovu koje ocjenjuju predmete i nastavnike, te na taj način utiču na poboljšanje procesa učenja i nastavnog procesa u cjelini. Izvještaji o rezultatima ankete se razmatraju na sjednicama Nastavno-naučnog vijeća, ali svi nastavnici i saradnici pojedinačno imaju mogućnost da budu upoznati na koji način je njihov rad vrednovan od strane studenata, te na taj način mogu sami da rade na poboljšanju metoda koje primjenjuju u nastavnom procesu, odnosno prilikom

izvođenja predavanja, vježbi, načina organizovanja polaganja kolokvijuma, ispita i sl. S druge strane, studenti kao članovi Vijeća Fakulteta, takođe utiču na kreiranje procesa učenja, svojim prijedlozima i savjetima za poboljšanje. Jer, kao članovi Nastavno-naučnog vijeća imaju pravo i obavezu zastupati i štititi interese studenata, kao i predlagati donošenje odgovarajućih odluka u cilju samog unapređenja nastavnog procesa, odnosno procesa učenja na Fakultetu, ali i studentskog standarda uopšte.

Rad studenata se prati, ocjenjuje i evidentira tokom semestra. Rezultati studenata postignuti u izvršavanju nastavnih obaveza izražavaju se poenima. Procedura ocjenjivanja studenata i sama struktura ocjene na Pravnom fakultetu Univerziteta u Istočnom Sarajevu je detaljno regulirana čl. 60. Statuta Pravnog fakulteta Univerziteta u Istočnom Sarajevu – <http://www.pravnifis.rs/o-fakultetu/opsti-akti>, i čl. 36-46. Pravila studiranja na prvom ciklusu studija – <http://www.ues.rs.ba/o-univerzitetu/akti-univerziteta/pravila/>. Prema čl. 60. Statuta Fakulteta, rad studenata se prati, ocjenjuje i evidentira tokom semestra. Rezultati studenata postignuti u izvršavanju nastavnih obaveza izražavaju se poenima. Student može na osnovu predispitnih obaveza, u koje ulaze i obaveza prisutva na predavanjima i vježbama koja se boduje određenim brojem poena, rezultati postignuti na kolokvijumima koji se takođe boduju itd. (što se definiše silabusom svakog nastavnog predmeta), ostvariti najviše 50 poena, a zajedno sa ispitom najviše 100. Prema tome, ocjena na ispitu se formira kao zbir broja poena ostvarenih po osnovu predispitnih obaveza i na ispitu. Nastavnik upisuje ocjene u indeks studenta, ispitnu prijavu i zapisnik o polaganju ispita i ovjerava ih svojim potpisom. Fakultet trajno čuva ispitne prijave i zapisnik o polaganju ispita. Nastavnik je dužan saopćiti studentu dobijenu ocjenu odmah nakon održanog ispita, a ako je ispit održan pismeno, najkasnije pet dana nakon održanog ispita. Rezultati pismenog ispita objavljuju se na oglasnoj ploči i veb stranici Fakulteta.

Razvoj studijskog programa ide i u pravcu većeg upoznavanja sa novim temama u oblasti pravnih nauka, kao što su prava djeteta, rodna ravnopravnost, ekološko pravo, izbjegličko pravo i dr. Sticanje znanja iz ovih novih grana prava i pravnih disciplina ili multidisciplinarnih oblasti vrši se posredstvom novih oblika aktivnosti nastavnog osoblja i studenata, kao što su pravne klinike i ljetne škole. Mogućnost obavljanja studentske prakse i učešće studenata na više takmičenja, kao što su simulacije postupaka pred sudovima ili arbitraža, omogućavaju studentima da tokom studiranja provjere i potvrde stečena teorijska znanja, da ih povežu sa pravnom praksom i tako obogate svoje znanje i iskustvo.

Na prvom ciklusu studija studijskog programa – Pravo, nastava se organizuje kako u sjedištu Fakulteta u Palama, tako i u odjeljenjima izvan sjedišta, u Bijeljini i Srebrenici. Nastava podrazumijeva izvođenje predavanja, vježbi, izradu seminarskih radova, kolokvijume, konsultativnu nastavu itd. Nastavne aktivnosti se organizuju i izvode u skladu sa nastavnim planom i programom. Rasporedi predavanja, vježbi, konsultacija, ispita, kao i ostalih aktivnosti vezanih za nastavu se redovno objavljuju kako na oglasnoj ploči, tako i na web stranici Fakulteta – <http://www.pravnifis.rs/>. Predavanja i vježbe se izvode na način da se prilagođavaju potrebama i željama studenata, naročito u vezi s dodatnim konsultacijama i interaktivnošću. Odgovorni nastavnici i saradnici često termine predavanja i vježbi određuju na molbu studenata, a Uprava Fakulteta im u tome izlazi u susret, npr. ako studentima odgovara da se nastava održi u nekom drugom terminu, a ne u terminu koji je prethodno određen, zbog predispitnih i ispitnih obaveza koje imaju na drugim nastavnim predmetima, vrši se odglaganje nastave za neki drugi termin koji njima odgovara. Zatim, i sami ispitni termini se često određuju na osnovu potreba i želja studenata. U tom smislu, Uprava Fakulteta vodi računa da ispitni termini na svim godinama studija budu ravnomjerno raspoređeni u okviru određenog ispitnog roka. Svi nastavnici i saradnici su studentima na raspolaganju za dodatne konsultacije, kako u terminima predavanja i vježbi, tako i u ostatku radnog vremena. Studenti imaju i mogućnost da traže konsultacije sa predmentim nastavnikom i saradnikom i putem elektronske pošte. Svaki nastavnik dužan je da pripremi nastavni program i plan rada za nastavni predmet u skladu sa standardima rada.

U svrhu kontrole realizacije sadržaja nastavnog programa i plana rada za svaki nastavni predmet, kao i kontrole ocjenjivanja, nastavnici vode dnevnike rada na obrascima koji su propisani na Univerzitetu odnosno fakultetu/akademiji.

Studenti imaju mogućnost da kroz studentsko vrednovanje kvaliteta studija (studentska anketa), kao i kroz učešće u Komisiji za izradu izvještaja o samovrednovanju i ocjeni kvaliteta, koji se radi na godišnjem nivou, učestvuju u vrednovanju nastavnog plana i programa, kao i nastavnog procesa. Izvještaj o studentskom vrednovanju kvalitete studija i Izvještaj o samovrednovanju i ocjeni kvalitete se usvajaju na sjednici Nastavno-naučnog vijeća i služe kao pokazatelj trenutnog stanja kvaliteta studija na studijskom programu. Na osnovu rezultata predstavljenih u izvještajima kreira se i politika unapređenja kvaliteta, tj. radi se na poboljšanju onih segmenata u okviru studijskog programa koje ne zadovoljavaju određeni nivo kvaliteta. Osim navedenog, studentima je pružena mogućnost i da kroz učešće u radu Nastavno-naučnog vijeća iznesu svoje mišljenje, kako o nastavnom planu i programu, tako i o nastavnom procesu uopšte.

Na Pravnom fakultetu Univerziteta u Istočnom Sarajevu studenti su upoznati s pravilima studiranja na prvom ciklusu studija, sa studentskim pravima i obavezama, kao i procedurom žalbe, i normativni akti koji reguliraju spomenuta pitanja su im stalno dostupni na web stranici Univerziteta - <http://www.ues.rs.ba/o-univerzitetu/akti-univerziteta/zakoni/>, <http://www.ues.rs.ba/o-univerzitetu/akti-univerziteta/pravila/>, web stranici Fakulteta - <http://www.pravnifis.rs/o-fakultetu/opsti-akti>, oglasnoj tabli i u studentskoj službi.

Na Fakultetu je bilo svega nekoliko predmeta studentskih prigovora na dobivenu ocjenu na ispitu i zahtjeva za ponovno polaganje ispita pred posebnom Komisijom. Svi predmeti su riješeni u korist studenata, u smislu da im je prigovor, odnosno zahtjev usvojen kao osnovan i određeno ponovno polaganje ispita pred posebnom komisijom.

Takođe, u okviru studentskog vrednovanja kvaliteta studija (studentska anketa) studenti imaju mogućnost da iznesu svoje mišljenje o procedurama i načinima ocjenjivanja po predmetima. Po okončanju studentske ankete svaki profesor dobija mogućnost da se upozna sa rezultatima ankete, pa u skladu s tim usmjerava svoj dalji rad, tj. odlučuje o eventualnoj promjeni procedure i načina ocjenjivanja na predmetu/predmetima koje predaje. Do reakcije uprave Fakulteta dolazi ukoliko studenti prilikom anketiranja u više navrata iznose prigovore na rad i ocjenjivanje određenog nastavnika. U tom slučaju uprava Fakulteta obavlja razgovor s predmetnim nastavnikom i ukazuje mu na studentske prigovore, kao i na neophodnost da se iznijeti problemi riješe na odgovarajući način.

Na Pravnom fakultetu Univerziteta u Istočnom Sarajevu se vrši priznavanje kvalifikacija stečenih u drugim ustanovama i obrazovnim sistemima, s ciljem nastavka školovanja na Univerzitetu, odnosno Fakultetu, te se na taj način radi na promociji mobilnosti studenata. Naime, potrebno je razlikovati dvije osnovne vrste priznavanja koja se provode na Pravnom fakultetu, odnosno Univerzitetu u Istočnom Sarajevu, a to su: ekvivalencija ranije stečenih zvanja s novim zvanjima i priznavanje stranih kvalifikacija radi nastavka školovanja na Univerzitetu. Postupak ekvivalencije ranije stečenih zvanja s novim zvanjima je temeljno normiran Pravilnikom o postupku ekvivalencije ranije stečenih zvanja sa novim zvanjima Univerziteta u Istočnom Sarajevu - <http://www.ues.rs.ba/wp-content/uploads/2017/10/uis-pravilnik-o-postupku-ekvivalencije.pdf>. S druge strane, postupak priznavanja kvalifikacija stečenih u drugim ustanovama i obrazovnim sistemima je reguliran Zakonom o visokom obrazovanju Republike Srpske - <http://www.ues.rs.ba/wp-content/uploads/2017/10/uis-zakon-o-visokom-obrazovanju.pdf>, Statutom Univerziteta u Istočnom Sarajevu - <http://www.ues.rs.ba/o-univerzitetu/akti-univerziteta/statut/>, Pravilnikom o postupku priznavanja stranih visokoškolskih isprava, kvalifikacija i perioda studiranja radi nastavka obrazovanja na Univerzitetu u Istočnom Sarajevu - <http://www.ues.rs.ba/wp-content/uploads/2018/03/Pravilnik-o-postupku-priznavanja-stranih-visoko%C5%A1kolskih-isprava.pdf>, te čl. 64–67, i čl. 87. Statuta Pravnog fakulteta Univerziteta u Istočnom Sarajevu - <http://www.pravnifis.rs/o-fakultetu/opsti-akti>. Statut Pravnog fakulteta (čl. 64–67, i čl. 87.) detaljno regulira postupak promjene studijskih programa, rad Komisije za priznavanje ispita, polaganje razlike ispita, status studenta koji je promijenio studijski program, kao i priznanje strane visokoškolske isprave radi nastavka studija.

Procedura upisa studenata i praćenje napredovanja studenata regulirani su Zakonom o visokom obrazovanju - <http://www.ues.rs.ba/wp-content/uploads/2017/10/uis-zakon-o-visokom-obrazovanju.pdf>, Statutom Univerziteta u Istočnom Sarajevu - <http://www.ues.rs.ba/o-univerzitetu/akti-univerziteta/statut/>, Statutom Pravnog fakulteta Univerziteta u Istočnom Sarajevu - <http://www.pravnifis.rs/o-fakultetu/opsti-akti>, Pravilima o studiranju na prvom ciklusu studija - <http://www.ues.rs.ba/o-univerzitetu/akti-univerziteta/pravila/>, Pravilima o postupku rangiranja studenata koji sufinansiraju troškove studiranja za prelazak u status studenta čije se studije finansiraju na teret budžeta Republike Srpske - <http://www.ues.rs.ba/wp-content/uploads/2017/10/uis-pravila-o-postupku-rangiranja-studenata.pdf>. Bliži uslovi za upis definirani su konkursom, koji se objavljuju u štampi i na internet stranicama Univerziteta i fakulteta - <http://www.pravnifis.rs/o-fakultetu/vijesti/7844-konkurs-2017-2018>. Kriterijumi su utvrđeni od strane Pravnog fakulteta, potvrđeni od strane Univerziteta i prihvaćeni od Vlade Republike Srpske.

Pošto fakultet nije nadležan da donosi akte o ovim aktivnostima, nego je to nadležnost Univerziteta u Istočnom Sarajevu, sudjelovanje i omogućavanje programa razmjene studenata uz priznavanje ECTS bodova od strane Fakulteta regulirano je univerzitetskim Pravilnikom o međunarodnoj razmjeni akademskog i administrativnog osoblja i studenata (<http://www.ues.rs.ba/wp-content/uploads/2018/01/Pravilnik-o-medjunarodnoj-razmjeni.pdf>). Ovim aktom detaljno su uređena sva pitanja od značaja za ostvarivanje razmjene nastavnika i studenata. Drugi osnov su lični kontakti nastavnog osoblja.

Pravni fakultet Univerziteta u Istočnom Sarajevu ima jasno definiran pravni okvir za zapošljavanje nastavnika i saradnika. Naime, zapošljavanje nastavnika i saradnika, odnosno izbor akademskog osoblja vrši se na osnovu javnog konkursa, u skladu sa uslovima i kriterijumima utvrđenim Zakonom o visokom obrazovanju

– <http://www.ues.rs.ba/wp-content/uploads/2017/10/uis-zakon-o-visokom-obrazovanju.pdf> Zakonom o radu Republike Srpske, Satutom Univerziteta u Istočnom Sarajevu – <http://www.ues.rs.ba/wp-content/uploads/2017/10/uis-statut-univerziteta.pdf> Pravilnikom o radu Univerziteta u Istočnom Sarajevu – <http://www.ues.rs.ba/wp-content/uploads/2017/10/uis-pravilnik-o-radu-univerziteta-u-istocnom-sarajevu-30-12-2016.pdf> Pravilnikom o postupku i uslovima izbora akademskog osoblja na Univerzitetu u Istočnom Sarajevu – <http://www.ues.rs.ba/wp-content/uploads/2017/10/uis-pravilnik-o-postupku-i-uslovima-izbora-akademskog-osoblja.pdf> i općeprihvaćenim standardima u datoj struci. Ustanova održava dokumentaciju o izboru i napredovanju nastavnika koja dokazuje ispunjavanje uslova. Fakultet prati naučno-istraživački rad nastavnika i saradnika na godišnjem nivou uvidom u kartone naučnih radnika. Nastavno osoblje je dužno da evidentira objavljene radove u tim kartonima i da ih dostavlja prodekanu za naučno-istraživački rad. Od prošle godine, nastavnici i saradnici samostalno kreiraju svoje elektronske kartone naučnih radnika, tako da postoji elektronska baza podataka o njihovom naučno-istraživačkom radu. U fakultetskom časopisu Godišnjak Pravnog fakulteta u Istočnom Sarajevu objavljuje se izvještaj o aktivnostima na fakultetu, uključujući izdavačku djelatnost, naučno-istraživački rad i međunarodnu saradnju fakulteta. O naučnom i stručnom radu obavljaju se rasprave na sjednicama Nastavno-naučnog vijeća Pravnog fakulteta, prilikom izbora u zvanja nastavnika i saradnika, organiziranja naučnih skupova ili objavljivanja naučnih i stručnih publikacija.

Usavršavanje administrativno-tehničkog osoblja vrši se u skladu sa zakonskim propisima i opisom radnih dužnosti propisanih Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnim mjestima na Univerzitetu u Istočnom Sarajevu.

U sklopu izrade Izvještaja o samovrednovanju i ocjeni kvaliteta, koji se radi jednom godišnje, vrši se i analiza fizičkih resursa. [Prilozi\1_zgrada fakulteta .xls](#) [Prilozi\2_prostorije za nastavni proces .xls](#) [Prilozi\3_kancelarijski prostor .xls](#) [Prilozi\4_sanitarni cvorovi po studentu .xls](#) [Prilozi\5_prostor za biblioteku .xls](#). Podatke o stanju fizičkih resursa sadrži Izvještaj popisne komisije, koji se nalazi u arhivi Fakulteta.

Studenti i javnost su informirani u prvom redu posredstvom zvanične internet stranice i *facebook* stranice fakulteta. Na njima se objavljuju sve novosti o radu fakultetu, najavljuju događaji koji će biti održani i objavljuju vijesti o održanim aktivnostima. Studenti su obaviješteni o terminima održavanja nastave i ispita, zatim o nastavnom planu i programu, mogućnosti da učestvuju u vannastavnim aktivnostima, o konkursima putem kojih mogu da se usavršavaju, itd. Sajt se redovno ažurira, na dnevnom nivou. Studenti su obaviješteni i posredstvom svojih predstavnika u Nastavno-naučnom vijeću, kojih ima šest, i koji ravnopravno učestvuju u donošenju svih odluka. Fakultet ima sajt na kome se svakodnevno objavljuju informacije o svim aktivnostima na fakultetu. Fakultet je u dva navrata štampao monografije, 2011. i 2016. godine, pri čemu je ova druga objavljena na sajtu fakulteta. U ovim monografijama sadržani su svi relevantni podaci o radu fakulteta, od njegovog osnivanja do danas. Fakultet svake godine štampa brošure i/ili flajere, koji sadrže osnovne informacije, a koje se rasparčavaju tokom kampanje za upis nove generacije studenata. Svake godine fakultet štampa promotivni materijal za nove studente i vodič za bruceše, koji se objavljuje u štampanoj i elektronskoj formi. Vodič za bruceše sadrži osnovne informacije koje treba da pomognu novim studentima da se upoznaju sa funkcionisanjem fakulteta, kao i sa svojim osnovnim pravima i obavezama. Promotivni materijal koji se štampa svake godine su flajeri, dok se povremeno štampaju i brošure koje sadrže nešto detaljnije informacije o fakultetu.

Fakultet je uspješno prošao unutrašnju evaluaciju koju je organizirao i proveo Komitet za osiguranje kvaliteta Univerziteta u Istočnom Sarajevu, a sve u skladu s postupkom unutrašnje provjere kvaliteta.

СЛАБЕ СТРАНЕ:

Recenzent je odmah po primitku akreditacijske dokumentacije istu pregledao i posjetio je web stranicu visokoškolske ustanove te je napravio preliminarne zabilješke. Recenzent je recenziju izrađivao u razdoblju od 29. 11. 2018. do 7. 12. 2018. i svo to vrijeme nisu mu bile dostupne web stranica visokoškolske ustanove (u potpunosti ili pojedini značajni dijelovi poput silabusa) niti je mogao otvoriti najveći dio hiperlinkova i linkova, odnosno uputnica na propise ili druge značajne podatke iz Izvještaja o samovrednovanju i ocjeni kvaliteta studijskog programa Pravo – I. ciklus studija, kao i iz Aplikacionog obrasca za eksternu evaluaciju/akreditaciju studijskog programa.

U priloženim obrascima se učestalo ponavljaju isti dijelovi teksta (*copy-paste*) pa i onda kad to nije u izravnoj vezi s podacima koji se u toj rubrici traže i unatoč tome što su netočni (primjerice, tvrdnja da silabusi predmeta sadrže ishode učenja). U nekim rubrikama poziva se na priloge kojih nema.

Ne postoje fakultetski propisi o kvaliteti (ni fakultetski koordinator i odbor/komisija/ured za kvalitetu), kao ni strategija razvoja Fakulteta. To su temeljni akti koji moraju postojati kod svake visokoškolske ustanove (i fakulteta) jer oni akti koji su doneseni na razini univerziteta ne mogu detaljno obuhvatiti sve posebnosti, planove i potrebe pojedinih sastavnica/fakulteta. Ove i druge propise koji nedostaju (a na neke ukazuje i sam aplikant) treba donijeti kao vlastite propise kako bi se detaljnije razradili odgovarajući univerzitetski propisi i kako bi se uvažile sve posebnosti nastavnog, znanstvenog i radnog procesa na Fakultetu.

Dokument kojim je definirana politika upravljanja ljudskim resursima (zapošljavanje, definiranje zaduženja i odgovornosti, imenovanje, promoviranje) te na koji način se vrši evaluacija, odnosno praćenje rada kadrova i analiza opterećenosti nastavnog akademskog kadra donose se na razini Univerziteta. Ustanova nema plan sustavne i organizirane mobilnosti nastavnika, ali je u planu njegovo donošenje. Na razini Fakulteta nije predložen plan obuke na temelju kojeg bi pomoćno i administrativno osoblje imalo priliku razvijati svoje kompetencije, osim onih oblika koji su nužni na temelju zakona (polaganje stručnog ispita.).

Najznačajnija primjedba recenzenta je da Fakultet ima nepovoljan odnos između stalno zaposlenih (13) i honorarno angažiranih nastavnika (15), a po propisima trebalo bi biti obrnuto. Uz to su neki od stalno zaposlenih nastavnika zaposleni s nepunim radnim vremenom. Nepovoljan je i odnos između stalno zaposlenih nastavnika (13) i studenata (993). S obzirom da se nastava odvija u tri odvojene lokacije (Pale, Bijeljina i Srebrenica) nedostatan je broj računarskih učionica (1) kao i broj računara (54). Također je loš i omjer nastavnog/suradničkog osoblja (37) te pomoćnog i administrativnog osoblja (36).

Ishodi učenja i kompetencije svršenih studenata NISU potpuno i precizno definirani u silabusima za svaki nastavni predmet pojedinačno. Ni obrazovni ciljevi studijskog programa Pravo nisu sadržani u silabusima za svaki nastavni predmet pojedinačno. Nime, u silabusima predmeta kod velikog broja predmeta nema ni ciljeva izučavanja predmeta. Kod velikog broja predmeta nema podatka na kojemu se studijskom programu izvode, o uvjetovanosti drugim predmetima, o načinu izvođenja nastave, obvezama i opterećenju studenata u toku nastave. Obrasci silabusa predmeta nisu ujednačeni i ne sadrže iste podatke. U svakom silabusu predmeta obavezno bi trebala postojati rubrika o ishodima učenja. Treba napomenuti da je visokoškolska ustanova izradila matrice i upute za implementiranje ishoda učenja u silabuse predmeta, ali to nije urađeno. Ni Izlazne kompetencije studenata nisu ravnomjerno obuhvaćene sadržajima u okviru nastavnih planova i programa (silabusi predmeta). Ishodi učenja moraju biti u potpunosti utvrđeni i povezani sa standardima kvalifikacija, Kvalifikacijskim okvirom u BiH i Okvirom kvalifikacija Evropskog prostora visokog obrazovanja (QF-EHEA). Ishodi učenja i kompetencije koje studenti stječu, nisu uređene u skladu sa svim kvalifikacijskim okvirima koje u BiH treba primjenjivati. Kompetencije i ishodi učenja nisu i ne moraju biti sinonimi. Za definiranje ishoda učenja mogu se koristiti 4 glavna područja definicija ishoda učenja: 1) Znanje; 2) Vještine; 3) Samostalnost; 4) Odgovornost. Za opis ishoda učenja treba koristiti aktivne glagole: pamćenje, razumijevanje, primjenjivanje, analiziranje, vrednovanje, sintetiziranje, kreiranje (objasniti, izraditi, tumačiti, opisati, uočiti, riješiti, klasificirati, prikazati, protumačiti, primijeniti, razlikovati, prepoznati, provesti, interpretirati, sudjelovati, kreirati, pisati, sastaviti dopis i plan, osmisliiti skupinu, sagledati strategiju, analizirati, odabrati, predložiti, razviti, pripremiti, argumentirati, prezentirati, uskladiti, predvidjeti, usporediti, definirati, vrjednovati, spoznati, koristiti). Oni se svakako razlikuju od glagola koji se koriste za opisati ciljeve kolegija kao što su: biti osposobljen, cijiniti, imati znanje, naučiti, osvijestiti, prikupiti, poznavati, ovladati, razumjeti, shvatiti, razviti potrebe, upoznati, zapamtiti, znati, usvojiti. Zbog svega navedenog teško je odgovoriti na pitanje stječu li studenti (i diplomirani) tokom studiranja i nakon završetka studija kvalifikacije (kompetencije i kompeticije) u skladu sa ciljevima studijskog programa.

Ulaganja u fizičke resurse su sporadična, vrše se po potrebi i bez unaprijed definiranog plana, a u zavisnosti od finansijskih mogućnosti Fakulteta. U okviru Biblioteke ne postoji čitaonica, ali Fakultet raspolaže s posebnim prostorijama, koje su organizirane kao čitaonice.

Nisu priloženi dokumenti koji dokazuju konzultiranje zainteresiranih strana (privrede, prakse, alumni organizacije, drugih društvenih institucija, partnera iz zemlje i inostranstva) prilikom prilagođavanja nastavnih planova i programa. Nisu priloženi ugovori sa privrednim subjektima za izvođenje praktične nastave studenta, kao ni podaci i dokumenti o učešću stručnjaka iz prakse u realizaciji određenih tema prema programu Pravnih klinika. Također nije dat na uvid Dnevnik stručne prakse studenata Fakulteta koji mora voditi svaki student, a u koji se upisuju sve aktivnosti prema Programu praktične nastave, stručne prakse u toku školovanja.

Iako se navodi da se na Fakultetu vodi alumni baza podataka, nije osnovana udruga diplomiranih studenata – alumni. Uloga alumnija nije samo širenje ugleda i promoviranje imena matičnog fakulteta i univerziteta, povećanje osjećaja pripadnosti i lojalnosti alumnija svojoj matici, jačanje veza između matičnog fakulteta/univerziteta i generacija bivših i sadašnjih studenata, kao i njihovih prijatelja u zemlji i svijetu, poboljšanje životnih i radnih uvjeta alumnija, nego i sudjelovanje članova alumnija kod izrade i revizije studijskih

programa, ocjene stečenih kompetencija i kompeticija izlaznih studenata, pomaganje kod obavljanja studentske prakse, zapošljavanja studenata i sl.

Kako sam aplikant navodi nisu zaključeni ugovori sa spomenutim odgovarajućim partnerima kod kojih studenti provode studentsku praksu, ali studentska praksa se odvija *de facto*.

Kako sam aplikant navodi, na Fakultetu ne postoji poseban Pravilnik o računanju i dodjeljivanju ECTS bodova po predmetima, a u narednom periodu pomenuti Pravilnik treba biti usvojen na nivou Univerziteta u Istočnom Sarajevu.

Prema čl. 68, st. 1. Statuta Pravnog fakulteta, akademske studije prvog ciklusa završavaju se polaganjem svih ispita i ispunjavanjem ostalih obaveza predviđenih studijskim programom. Prema tome, studijski program Pravo prvog ciklusa studija ne predviđa izradu i odbranu završnog rada. Svakako bi trebalo uvesti izradu diplomskog rada kao uvjet za stjecanje diplome. To nije značajno samo zbog ujednačavanja uvjeta studiranja i mobilnosti studenata, ESG 1.2, Kriterijuma T2.5 i T3.5, nego i zbog niza drugih razloga. Akreditirani studijski nije stručni studij, nego mora imati i elemenata znanstvenog, odnosno teorijskog poučavanja. Upravo diplomski rad (I seminarski radovi kojih također nema u studijskom programu) jedan su od temeljnih pokazatelja i znanstvenog karaktera studija, temelj su za uvod u znanstveni rad studenata na II. i III. ciklusu, temelj je za usporedbu s drugim studijskim programima, za priznavanje stečenih kvalifikacija, nerijetko je uvjet za upis na II. ili III. ciklus, mentorstvo diplomskog rada trebalo bi biti i jest jedan od uvjeta nastavnika za izbor u znanstveno zvanje i dr.

Studijski program ne ostvaruje u potrebnoj mjeri međunarodnu saradnju (nastava na stranim jezicima, mobilnosti studenata i osoblja, zajednički projekti sa stranim partnerima, itd.).

U prilogu su rezultati studentskih anketa prikazani kroz zbirnu prosječnu ocjenu. Svakako bi, ako se to već ne radi, u anketi trebalo ostaviti mogućnost pisanog/opisnog iznošenja ocjene, a ne samo brojčanog. To bi ukazalo na niz konkretnih primjedbi i prijedloga studenata o radu pojedinih službi i pojedinih zaposlenika. Ovako se samo može zaključiti da studenti imaju najviše primjedbi, odnosno da su najmanje zadovoljni s organizacijom studija, ali se ne zna koji su razlozi za to.

U dostavljenoj dokumentaciji, a ni na web stranici Fakulteta, nije detaljno razrađeno i objašnjeno na koji način se izvodi nastava u izdvojenim odjeljenjima u Srebrenici i Bijeljini, odnosno imaju li studenti u tim izdvojenim odjeljenjima jednaki opseg i kvalitetu nastave kao i studenti na Palama, imaju li jednaki pristup svim materijalnim i kadrovskim resursima i uslugama kao i studenti na Palama. Pogotovo imaju li jednake uvjete u pogledu literature i pristupa knjižnici (bibliotečni fond, čitaonica, pristup bazama podataka i sl.). Nema egzaktnih podataka o tome izvide li svi odgovorni nastavnici stvarno nastavu i u kojem opsegu na izdvojenim odjeljenjima. Ako to rade onda se dovodi u pitanje njihova dopuštena opterećenost. Ako to ne rade tada studenti u nekim centrima nemaju jednaki opseg nastave ili im ne predaju odgovorni nastavnici kao u drugim centrima.

Nije navedeno vodi li se i na koji način računa o studentima s invaliditetom.

U prilogu se ne nalaze izvještaji o studentskom vrednovanju kvaliteta studija za zimski i ljetnji semestar 2016/2017. godine koji su usvojeni na sjednici NNV i potom dostavljeni Univerzitetu.

Studenti Pravnog fakulteta trenutno nisu članovi upravljačkih tijela na nivou Univerziteta, na kojima se u konačnici donose značajne odluke u pogledu studentskog standarda, nastavnih planova i programa, kvalitete studiranja i sl.

Iako fakultet nije nadležan da donosi akte o ovim aktivnostima, nego je to nadležnost Univerziteta u Istočnom Sarajevu, jer sudjelovanje i omogućavanje programa razmjene studenata uz priznavanje ECTS bodova od strane Fakulteta regulirano je univerzitetskim Pravilnikom o međunarodnoj razmjeni akademskog i administrativnog osoblja i studenata (<http://www.ues.rs.ba/wp-content/uploads/2018/01/Pravilnik-o-medjunarodnoj-razmjeni.pdf>), bilo bi korisno da na tom planu fakultet donese svoje interne propise i(li) planove i programe ovih aktivnosti, a ne da se sve svodi samo na lične kontakte nastavnog osoblja. Zbog toga na Pravnom fakultetu u posljednje tri godine nije bilo stranih studenata i profesora. Takođe, u istom vremenskom periodu studenti nisu išli na stručno usavršavanje u inostranstvo. Nije bilo ni stranih profesora uključenih u nastavni proces.

Trenutno nema studijskog programa na engleskom jeziku, što načelno ne onemogućava razmjenu studenata, budući da studenti iz zemalja u regiji, koji formalno pripadaju kategoriji stranih studenata, mogu ostvariti mobilnost, jer ne postoje jezičke barijere. Međutim u studijskom programu trebalo bi navesti predmete koji se mogu slušati i polagati na engleskom ili nekom drugom svjetskom jeziku. Na Fakultetu nema znanstvenih projekata iako je bilo nekoliko neuspjelih pokušaja za ishođenje takvih projekata.

U Aplikacijskom obrascu nije navedeno da postoji zasebni/interni sistem komuniciranja sa studentima i osobljem (zajednička platforma ili slično) gdje se razmjenjuju informacije o predavanjima, konsultacijama,

ispitima, predispositnim obavezama, stope prolaznosti i prosječne ocjene po predmetima, podaci o zaposlenosti i sl.

Osnovne informacije o fakultetu na engleskom jeziku nalaze se na sajtu fakulteta, do kojih vodi poseban link, pa su te informacije dobro vidljive, ali su nedovoljno razvijene i razrađene jer sadrže samo osnovne informacije o fakultetu, nastavni plan i biografije nastavnog osoblja.

Univerzitet posjeduje Politiku i Strategiju komunikacije s javnošću koje su usvojene na 40. sjednici Senata Univerziteta pod rednim brojem 01-S-541-XL/17 od 27.12.2017. godine (<http://www.ues.rs.ba/wp-content/uploads/2018/01/Strategija%20B0-komunikacije-sa-javnoscju.pdf> i <http://www.ues.rs.ba/wp-content/uploads/2018/01/Politika-komunikacije-sa-javnoscju.pdf>), ali ne i Fakultet.

Iako Pravni fakultet razvija i unapređuje saradnju sa relevantnim institucijama i prati zahtjeve tržišta rada, navodi se kako se još nisu stekli uslovi da se Nastavni plan i program prvog ciklusa studija studijskog programa Pravo prilagođava zahtjevima tržišta rada u smislu da se vrše njegove korekcije, odnosno revizija. Revizija studijskog programa je vršena u nekoliko navrata, s ciljem osavremenjivanja studijskog programa i promjena u strukturi nastavnog plana (uvođenje novih pravnih disciplina, uvođenje jednosemestralnih predmeta, i dr.). Pravni fakultet Univerziteta u Istočnom Sarajevu je posljednju reviziju studijskog programa Pravo prvog ciklusa studija, izvršio 2014. godine. Navodi se da Fakultet nema potrebu da vrši česte revizije studijskog programa, jer je riječ o opštem studijskom programu, u tom smislu što obuhvata izučavanje svih pravnih disciplina. Bez obzira na te navode nužno je i korisno raditi revizije studijskog programa i pogotovo programa pojedinih predmeta uvijek kada to zahtijevaju rezultati studentskih anketa, samovrednovanja, vanjskih evaluacija, izmjene relevantnih propisa, usklađivanje programa s usporednim ustanovama (radi mobilnosti i priznavanja razdoblja studiranja), radi nove literature i novih nastavnika i suradnika i sl.

Pravni fakultet do sada nije imao vanjske evaluacije studijskog programa.

Nisu uspostavljene procedure i doneseni propisi za prepoznavanje i borbu protiv korupcije i plagiranja. U donošenju tih propisa i procedura pravni fakultet bi trebao imati vodeću ulogu na Univerzitetu.

ПРЕПОРУКЕ ЗА УНАПРЕЂЕЊЕ:

Osnovna preporuka je da se detaljno prouče primjedbe recenzenta i da se pokuša što prije otkloniti uočene nedostatke. U tom smislu Fakultet bi trebao provesti objektivnu, detaljiziranu i konkretiziranu SWOT analizu studijskih programa s posebnim naglaskom na uočene slabosti. Potom bi trebalo donijeti akcijski plan za otklanjanje uočenih slabosti s jasnim navođenjem odgovornih i zaduženih osoba za pojedine aktivnosti te rokova za provođenje i završetak aktivnosti.

Najznačajniji i najhitniji zadatak Fakulteta je regulirati i uskladiti s propisima nepovoljan omjer između stalno zaposlenih (13) i honorarno angažiranih nastavnika (15). Također bi trebalo što prije regulirati i nepovoljan odnos između stalno zaposlenih nastavnika (13) i studenata (993). S obzirom da se nastava odvija u tri odvojene lokacije (Pale, Bijeljina i Srebrenica) nedostatan je broj računarskih učionica (1) kao i broj računara (54). Također je nepovoljan i omjer nastavnog/suradničkog osoblja (37) te pomoćnog i administrativnog osoblja (36).

Ishode učenja treba u potpunosti utvrditi i povezati sa standardima kvalifikacija, Kvalifikacijskim okvirom u BiH i Okvirom kvalifikacija Evropskog prostora visokog obrazovanja (QF-EHEA). Pošto ishodi učenja, obrazovni ciljevi studijskog programa Pravo i kompetencije svršenih studenata nisu potpuno i precizno definirani u silabusima za svaki nastavni predmet pojedinačno, posebnu pozornost treba obratiti upravo na silabuse predmeta koji nisu ujednačeni i ne sadrže iste podatke, a u svakom silabusu predmeta obavezno bi trebala postojati zasebna rubrika o ishodima učenja. Izlazne kompetencije studenata treba ravnomjerno obuhvatiti u sadržajima u okviru nastavnih planova i programa (silabusi predmeta). Bez toga je teško odgovoriti na pitanje stječu li studenti (i diplomirani) tokom studiranja i nakon završetka studija kvalifikacije (kompetencije i kompeticije) u skladu s ciljevima studijskog programa.

Treba donijeti propise koji nedostaju i sve propise staviti dostupnim i jasno uočljivim na web stranici Fakulteta. Ne postoje (ili nisu navedeni i prikazani) fakultetski propisi o kvaliteti kao ni strategija razvoja Fakulteta. To su temeljni akti koji moraju postojati kod svake visokoškolske ustanove (i fakulteta) jer oni akti koji su doneseni na razini univerziteta ne mogu detaljno obuhvatiti sve posebnosti, planove i potrebe pojedinih sastavnica/fakulteta. Ove i druge propise koji nedostaju (a na neke ukazuje i sam aplikant) treba donijeti kao vlastite propise kako bi se detaljnije razradili odgovarajući univerzitetski propisi i kako bi se uvažile sve posebnosti nastavnog, znanstvenog i radnog procesa na Fakultetu.

Nužno je imenovati fakultetskog koordinatora za kvalitetu i/ili odbor/komisiju/ured za kvalitetu u kojemu obavezno mora biti zastupljen i student.

Treba donijeti fakultetske (provedbene) dokumente kojima će se definirati politika upravljanja ljudskim resursima (zapošljavanje, definiranje zaduženja i odgovornosti, imenovanje, promoviranje i sl.) te urediti na koji način će se vršiti evaluacija, odnosno praćenje rada kadrova i analiza opterećenosti nastavnog akademskog kadra. Treba izraditi fakultetski plan obuke na temelju kojeg bi pomoćno i administrativno osoblje imalo priliku razvijati svoje kompetencije i osim onih oblika koji su nužni na temelju zakona. Treba donijeti ili učiniti vidljivim i raspoloživim plan obuke administrativnog i pomoćnog osoblja za pružanje podrške studentima prilikom korištenja resursa.

Treba napraviti plan i osigurati financijska i materijalna sredstva za sustavno ulaganje u fizičke resurse Fakulteta.

U okviru Biblioteke treba urediti čitaonice u svim nastavnim centrima (Pale, Bijeljina, Srebrenica) kako bi svi studenti imali jednaku mogućnost učenja i pristupa literaturi.

Treba osigurati veće i aktivnije sudjelovanje internih i eksternih zainteresiranih strana u izradi studijskih programa i dokaze o tome učiniti javno dostupnim. Treba prikupiti i prikupljati dokaze o provedenom konzultiranju zainteresiranih strana (privrede, prakse, alumni organizacije, drugih društvenih institucija, partnera iz zemlje i inostranstva) prilikom prilagođavanja nastavnih planova i programa, ugovore s privrednim subjektima za izvođenje praktične nastave studenta, podatke i dokumente o učešću stručnjaka iz prakse u realizaciji određenih tema prema programu Pravnih klinika.

Treba osnovati udrugu diplomiranih studenata Fakulteta – alumni.

Treba donijeti fakultetski provedbeni Pravilnik o računanju i dodjeljivanju ECTS bodova po predmetima, a posebno jer još nije donesen ni na Univerzitetu.

Trebalo bi uvesti izradu diplomskog rada kao uvjet za stjecanje diplome zbog svih razloga koji su o ovoj temi navedeni u rubrici „Slabe strane“.

Kako studijski program ne ostvaruje u potrebnoj mjeri međunarodnu saradnju (nastava na stranim jezicima, mobilnosti studenata i osoblja, zajednički projekti sa stranim partnerima, itd.), treba poduzeti aktivnosti (uključujući i financijska sredstva) da studijski program ostvaruje značajniju i opsežniju međunarodnu suradnju te učiniti javno dostupnim podatke o programima razmjene studenata uz priznavanje ECTS bodova, odnosno o načinu na koji se studentima omogućava da se informiraju o raspoloživim programima i načinima konkuriranja te eventualnom priznavanju ECTS bodova.

Kako ustanova nema plan sustavne i organizirane mobilnosti nastavnika (iako je u planu njegovo donošenje), treba razviti kanale dvosmjerne razmjene nastavnika i studenata kao i uhodan način priznavanja stečenih znanja tokom razmjene i te aktivnosti treba detaljno regulirati internim aktima ustanove. Mobilnost akademskog osoblja i studenata na studijskom programu treba promovirati i unaprijediti putem zajedničkih prijavi i učešća na projektima sa drugim visokoškolskim ustanovama iz zemlje i inostranstva. Primjerice, kroz ostvarivanje bilateralne i multilateralne razmjene studenata sa inostranim visokoškolskim ustanovama kroz različite programe i mreže studentske razmjene uz priznavanje vremena studiranja, ocjena i ECTS bodova ostvarenih tokom razmjene. Visokoškolska ustanova treba kadrovski i financijski osnažiti kapacitete službi za međunarodnu saradnju i dvosmjernu mobilnost akademskog osoblja i studenata.

Treba poduzeti aktivnosti (financijske, organizacijske i kadrovske) da se aplicira i ishodi dobivanje barem jednog znanstvenog projekta na Fakultetu.

Treba promovirati, financirati i poduzimati mjere za jače aktivno učešće studenata u naučnom istraživanju u okviru studijskog programa.

Ako to nije slučaj (jer se iz priložene dokumentacije to sa sigurnošću ne može utvrditi), potrebno je osigurati jednake uvjete studiranja studentima u izdvojenim odjeljenjima kao i onima u centru na Palama. Prvenstveno u pogledu predavanja od strane odgovornih nastavnika, opsega nastave, pristupa čitaonici i literaturi, drugim materijalnim i kadrovskim resursima i sl. U tom smislu trebalo bi što prije staviti u funkciju učenje na daljinu. Treba nakon toga na web stranicu staviti link na procedure za osiguranje kvalitete, te regulirati načina kontrole i nadzora u primjeni metoda učenja na daljinu.

Treba donijeti propise i poduzeti mjere da se studentima s invaliditetom omogući ravnopravna mogućnost pristupa studiranju na Fakultetu (na svim centrima).

Treba poduzeti mjere kako bi se osiguralo da i studenti Pravnog fakulteta budu kontinuirano ravnopravni članovi upravljačkih tijela na nivou Univerziteta. Trebalo bi razmisliti o mogućnosti uvođenja studentskog veta kod donošenja odluka o onim pitanjima koja se tiču najznačajnijih studentskih prava i studentskog standarda.

U studijskom programu trebalo bi navesti predmete koji se mogu slušati i polagati na engleskom ili nekom drugom svjetskom jeziku što bi omogućavalo razmjenu studenata tamo gdje postoje jezičke barijere (npr., u okviru Erasmusa) i te podatke staviti na web stranicu.

Web stranica Fakulteta nedovoljno je razvijena i razrađena i ne daje potpunu mogućnost objektivnih, blagovremenih informacija, kako za studente, tako i za širu javnost pa je svakako treba doraditi i osuvremeniti. Na web stranici Fakulteta treba objaviti ujednačene i kompletirane silabuse studijskog programa i osigurati stalnu i nesmetanu mogućnost pristupa od strane svih zainteresiranih.

Osnovne informacije o fakultetu na engleskom jeziku nalaze se na sajtu fakulteta, do kojih vodi poseban link, pa su te informacije dobro vidljive, ali su nedovoljno razvijene i razrađene jer sadrže samo osnovne informacije o fakultetu, nastavni plan i biografije nastavnog osoblja pa ih treba dodatno razraditi.

Nužno je i korisno kontinuirano raditi revizije studijskog programa i programa pojedinih predmeta, pogotovo kada to zahtijevaju rezultati studentskih anketa, samovrednovanja, vanjskih evaluacija, izmjene relevantnih propisa, usklađivanje programa s usporednim ustanovama (radi mobilnosti i priznavanja razdoblja studiranja), radi nove literature i novih nastavnika i suradnika i sl.

Treba uspostaviti procedure i donijeti propise za prepoznavanje i borbu protiv korupcije i plagiranja jer je to zadatak kod kojeg bi svaki pravni fakultet trebao imati vodeću ulogu na univerzitetu.

МЈЕСТО И ДАТУМ:

ПОТПИС РЕЦЕНЗЕНТА: _____